

HARRIE SALMAN: A BELSŐ NAP

Antropozófia és modern spiritualitás

Németről fordította: Alekszandr Gyemidov

„A napszerűség, melyet az ember hosszú ideig
csak a kozmoszból vett fel magába,
a lélek belső világában fénylik fel.
Az ember megtanul a „belső Nap”-ról szólni.”
Rudolf Steiner: Antropozófiai vezérlő tételek (1924. augusztus)

„A külső Nap felkel, de a belső még nem kelt fel,
ezt még nem értük el.
A leghatalmasabb pillanat az, amikor a külső Nap felkelése egybeesik a belső Nap felkelésével.
Éppen az a valódi Napfelkelte.”
Petar Danov: A magvető (1932-33)

Caspar Hauser küldetése

1828. május 26-án a németországi Nürnberg városában megjelent egy fiatalember, aki nehezen beszélt és alig tudott járni. A neve – Kaspar Hauser – abban a levélben szerepelt, melyet magával hordott. Szokatlan képességekkel és figyelemre méltó tapasztalatokkal rendelkezett, ami nagy általános figyelmet irányított rá. „Európa gyermekének” hívták, mivel senki sem tudta, honnan jött. Rendkívüli érzékszervi érzékenység, csodálatra méltó emlékezőképesség volt megfigyelhető nála; a vadállatok a jelenlétében szelídekké váltak. Úgy tűnt, hogy tisztánlátó módon érzékelte azt, ami a másik ember lelkében és szellemében zajlik. Erőtéljes imaginációkkal rendelkezett. Amikor azonban húst kellett ennie, majd pedig amikor intellektuálisan fejlődni kezdett, ezek a tulajdonságok elhagyták őt.

Georg Friedrich Daumer (1800-1875) gimnáziumi professzor, akinek a házában sokáig tartózkodott Kaspar Hauser, a morális minőségeire alapozva „paradicsomi ősembernek” nevezte őt. A modern emberektől eltérően, akiknél az intellektuális nevelésnek köszönhetően az agy vált a tudat központjává, Kaspar Hauser a szívének erőivel élt. A neve lehetne „napember”. A fejlődését szándékosan akadályozták meg abból a célból, hogy ne tudja kifejleszteni az Én-tudatát. Amikor ez mégis megtörtént, sőt mindenek ellenére lehetősége nyílt, hogy megértse élete feladatát, megölték. Az első merényletet 1829. október 17-én hajtották végre, és az Ansbach városban történt második merénylet – 1833. december 14. – után három nappal meghalt.

Feltehetjük magunknak a kérdést, hogy miért nem ölték meg már kiskorában Kaspar Hausert, ha már annyira el akarták távolítani. De van egy olyan szellemi törvény, mely szerint egy magas individualitás a korai halál után ismét megtestesül, hogy más módon hajtsa végre küldetését.

Anselm von Feuerbach német bíró és kriminológus már 1832-ben arra a következtetésre jutott, hogy Kaspar Hauser Károly badeni nagyherceg és Stefánia nagyhercegné (Napóleon nevelt lánya) első fia volt. Akkor annak a gyermeknek kellett lennie, aki 1812. szeptember 29-én született Carlsruhe-ban, a badeni trón örököséként. A hivatalos verzió szerint ez a gyermek 1812. október 16-án meghalt. Feuerbach meg volt győződve arról, hogy a család egy másik ága akarta a trónörököst eltávolítani. Később több kutató is erre az következtetésre jutott.

Kaspar Hauser származásának rejtélyét továbbra is kutatják. 1996 végén genetikai elemzésnek vetették alá

az azon az ingen található vércseppeket, amely feltételezhetően az övé volt. Az elemzés nem támasztotta alá e vér DNS-ének a badeni hercegsalád jelen korban élő egyik tagjának DNS-ével való rokonságát. Ez azonban semmit sem bizonyít.

Kutatók az utóbbi évtizedekben az újabb leletek alapján rekonstruálni tudták Kaspar Hauser biográfiáját. A pincét, ahol fogva tartották, már a XX. század első felében felfedezték, a Nürnberg mellett található Neumarkt in der Oberpfalz település Pilsach kastélyában. Kaspar Hauser egy kísérlet áldozatává vált, melynek célja az volt, hogy lefékezzék a normál fejlődését, és megzavarják öntudatának kifejlődését. Ezt úgy akarták elérni, hogy lehetetlenné tették számára a gyermeki fejlődés normális szakaszait: a felegyenesedést, a járást, a beszédet és a gondolkodást. Gyermekkorának legkorábbi éveitől kezdve hosszú éveken keresztül feküdni vagy ülni kényszerült, elzárva az emberekkel való mindennapi találkozástól; még az ételt is akkor vitték neki, amikor aludt.

Kaspar Hauser életének története megmagyarázta, hogy az az ember, akit hozzá hasonló módon visszatartanak a normál fejlődésben, megtartja a kisgyermek tulajdonságait. Ezeket a tulajdonságokat „kozmosznak” vagy „paradicsominak” lehet nevezni. Hauser megjelenése egybeesett a késői romantika korszakával Németországban és más országokban: akkoriban a természetességben és a közvetlenségben kezdték a modern intellektuális gondolkodás ellensúlyát keresni. Goethe (1749-1832), a költő és természettudós az ember érzékszervi észleleteinek tágítására törekedett. Az ő kortársa, a költő és történész Friedrich Schiller (1759-1805) a játék iránti törekedésről beszélt. A filozófus Fichte (1762-1814) az ember legfontosabb tulajdonságaiként tekintett az alkotóképességre, a szabadságra és az eredetiségre.

Kaspar Hauserben éppen ezek a minőségek jelentek meg. Az elöregedő, az életerők elvesztésétől szenvedő modern emberiség számára ő az ifjú állapot előképeként jelent meg. Számunkra ez volt az első üzenete. Rövid életében a megújulás erőit hozta az európai kultúrába. A második üzenete így hangzott: az Én-tudat fejlesztése kockázatos. Vannak olyan erők, melyek meg akarják zavarni az előrehaladó emberi fejlődés menetét. A sötét pince, melyben Kaspar Hauser felnőtt, a modern materialista kultúra ösképe, melyben a belső Nap – a mindannyiunkban rejtőző szellemi erők – nem tud felragyogni.

1971-ben ismerkedtem meg az antropolófiával, melyet Rudolf Steiner (1861-1925), a kultúra számára megújulást hozó ausztriai filozófus dolgozott ki, és ezáltal erős impulzust kaptam saját szellemi fejlődésemhez. Az antropolófiára úgy tekintek, mint a Kaspar Hauser két üzenetével kapcsolatos problémák által felvetett kérdésre adott válaszra. Az antropológia egyrészt azoknak az erőknek a kifejezése, melyek megfiatalítják európai kultúránkat, s melyek szoros kapcsolatban állnak Kaspar Hauserrel, másrészt egy olyan pajzs, mely megvéd bennünket attól, ami már az ő kora óta egyre növekvő mértékben veszélyezteti szellemi fejlődésünket.

Mégis észre kell vennünk, hogy mindaz, ami az antropológiai szellemtudomány alapján eddig kifejlődött, az antropolófiának csak tökéletlen kifejeződése. Ezt a szerény előkészületet a mindent átfogó modern spiritualitás keretein belül kell vizsgálni, és más szellemi áramlatokkal és szociális mozgalmakkal való szoros együttműködésben kell továbbfejleszteni.

E könyv előtörténeteként szeretném megjegyezni, hogy 1997. december 28-tól 1998. január 4-ig egy hetet a görög Patmosz szigeten töltöttem, hogy meditatív módon mélyüljek el a János apostol által szemlélt Apokalipszis eredeti ógörög szövegében. Eközben fontos ismeretek tárultak fel számomra az emberiség modern történelméről és a 666-os számhoz kapcsolódó erőknek az ember doppelgängeréhez fűződő intim kapcsolatairól. E könyv holland verzióját kilenc hónappal később írtam meg, három év múlva pedig angol és német nyelven bővített kiadásban jelent meg.

Bevezetés – Mi az a modern szellemiség?

A szellemiség vagy spiritualitás az érzékfeletti világ általunk való megtapasztalásához kötődik, ezt az érzékfelettit szintén szelleminek nevezzük. Mi úgy élünk, hogy nem vagyunk ettől a világtól elválasztva. Önmagunkban és magunk körül találhatjuk, de az érzékszervi észleléseken túl. Minden korban voltak olyan emberek, akik tudatában voltak ennek a világnak, s akik szellemi gyakorlatok révén jutottak róla való ismeretekhez.

Ezzel a világgal különböző utakon léphetünk kapcsolatba. A korábbi korokban ez az ún. „beavatás” és rituális cselekedetek által történt meg, melyek a mindennapi szociális életet a vallás szolgálatába állították. Később a hívők vallási tapasztalatának gyakorlatát a keresztény egyház megfigyelése és kontrollja alá helyezték. A hivatalos kereszténység mellett azonban mindig jelen voltak a spiritualitás vagy vallásosság egyházon kívüli formái, különösen azokon a helyeken, ahol az emberek szoros kapcsolatban álltak a természeti erőkkel. Bizonyos körökben léteztek a belső fejlődést akceptáló kereszténység ezoterikus formái. A spiritualitás ezen egyházon kívüli formáinak képviselőit eretnekeknek vagy boszorkányoknak tekintették, és az egyház üldözte őket.

A középkor végével és az intellektuális gondolkodás kezdetével a természettel való kapcsolatokban gyökerező spiritualitás kiapadt. Másrészt az Én-tudat felébredésével nőtt a belső fejlődés iránti szükséglet. Azok az emberek, akikben tudatosult a saját individuális Énjük, saját szellemi erőket akarnak fejleszteni. Az ezekkel az erőkkel való alkotó munka annak az új spiritualitásnak az alapjává vált, amely az ember új spirituális tudatának kifejezésévé válik. Szabad emberekként felelősek vagyunk emberi létünk minőségéért és szellemi képességeink fejlődéséért.

A szabad ember születését az európai kultúra szellemi áramlatai készítették elő. A múltban ezek az áramlatok rejtve működtek, de a XX. század kezdetével a különböző tanítások, melyeknek ősforrása az ezoterikus kereszténység, a könyveknek és a nyilvános előadásoknak köszönhetően elérhetőkké váltak az érdeklődők számára. Az ezoterikus kereszténység modern iskolái közé sorolom Rudolf Steiner (1861-1925) antropozófiáját, a bolgár Petar Danov (1864-1944) „Fehér Testvériségét” és a holland Jan van Rijckenborgh (1896-1968) „Arany Rózsakereszt Szellemi Iskoláját” (mely Rózsakereszt Lectorium néven ismert). Ezek közül az iskolák közül mindegyik a maga módján képviseli az ezoterikus kereszténységet, és ezért saját spirituális gyakorlatát a kornak többé-kevésbé megfelelő formájában kell fejlesztenie. Az ezoterikus kereszténység hagyományai élnek Max Heindel (1865-1919), a „Rózsakereszt Közösség” alapítójának, Valentin Tomberg (1900-1973) észtországi antropozófiai szellemi kutatónak és filozófus-hermetikusként, valamint a Daskalos néven működő Stylianos Atteshlis (1912-1995) ciprusi gyógyítónak a műveiben; az olyan modern keresztény misztikusok műveiben, mint az angol Bede Griffiths szerzetes, az amerikai Thomas Merton szerzetes, Roger Schütz, a taizéi közösség alapítója Franciaországban; az olyan teológusok műveiben, mint az amerikai Matthew Fox, stb. Még az olyan nem keresztény áramlatokban is, mint a bahá'í és a szufi tanítások, s a judaizmus, a buddhizmus, valamint más vallások bizonyos szellemi hagyományaiban és köreiben is lehet utat találni a tudat fejlődéséhez, melyen befogadható Krisztus vezetése, hiszen az az egész emberiségre kiterjed.

Ezeknek a tanításoknak a közvetlen célja a modern ember tudatának és szellemi képességeinek tágítása. Úgy lehet rájuk tekinteni, mint a kornak megfelelő azon spiritualitás forrásaira, mely kultúránk új szellemi alapját hozza létre. Nem úgy, mint korábban, amikor a papok adtak felülről szellemi direktívákat a mindennapi élet megszervezésére, hanem szabad emberek kooperációján keresztül jönnek létre alulról tudatos morális tettek. Az ezotériának, a belső fejlődés ösvényének szellemi impulzusból eredő konkrét cselekedetekre kell vezetnie – ezt Rudolf Steiner mondta egyszer fiatal embereknek.

A modern spiritualitás 1899-ben kezdődött, amikor véget ért az ötezer évig tartó Kali-Juga (szanszkrit szó, jelentése: „sötét korszak”), és Krisztus tevékenysége a Földön új fázisba lépett. Mint az életben minden más is, ez az új szellemiség a fejlődés saját ritmusával rendelkezik. A gyermek növekedési szakaszában a gyermek szelleme, magasabb lénye inkarnálódik. A szellemi lény fokozatosan leereszkedik a fej területéről,

ahol a gondolkodás erőivel áll kapcsolatban, a mellkas területére, ahol a szívverés és a lélegzés szakadatlan ritmusában valósul meg az érzés és a fantázia, és végül a magasabb lény behatol az anyagcsere- és vértagszerbe, az emberi akarat hajlékába.

Hasonló módon az új spirituális tudatnak is időre van szüksége ahhoz, hogy a gondolkodás szférájából az érzés és az akarat szférájába léphessen. A modern spiritualitásnak három fejlődési szakasza van: szellemi ideák tanulmányozása, szellemi tapasztalat átélése és szellemi impulzusból fakadó morális tettek megvalósítása. Ezek a szakaszok világosan megmutatkoznak a tanulási folyamat belső fejlődésében: befogadás és megértés (gondolkodás), átalakítás és az élettel való összekapcsolás (érzés) és alkalmazás (akarat). Az idea megtestesülése, beágyazódása a lélek központjába és új képességekké való átalakulása szemléletesen megmutatható ebben az egymásutániságban: előadás (fej), szeminárium (szív), gyakorlat (testrészek, végtagok). Emellett a tanulási folyamat mellett létezik egy ellentétes is, mely a gyakorlati életben kezdődik (akarat), aztán egy új tapasztalat jöhet létre (érzés), és végül új nézetekhez vezethet (gondolkodás). Ez a megfordított folyamat gyakran jellemzi a nyugati országok emberét.

A XX. század elején az új szellemiség elsősorban a fejben, az ideák szférájában élt. Amikor Rudolf Steiner az antropológiáról szóló előadásait tartotta különböző hallgatók előtt, akkor ők elsősorban mentális szinten fogadták be. Ez megfelelt az akkor uralkodó, az intellektualizmusra irányuló beállítottságnak. A XX. század második felében egy nyilvánvaló fordulat ment végbe a személyes tapasztalat irányába, a figyelem az érzés területére került át. Egy új belső tér tárult fel, melyben váratlan tudatállapotokat lehetett átélni. A személyes átélés szükséglete mellett a kommunikáció és a közösség iránti törekvés is felébredt. A „New Age” és más áramlatokban vált ez észrevehetővé a hatvanas években. Ezt a gyakorlati tettek szakasza követte. Az új szellemiség az utóbbi évtizedekben inkább olyan akarat cselekedetekben fejeződött ki, melyekben egy új kultúra kezdete látszódott. A világszerte alapított Waldorf-iskolák nagy száma, és szellemi élet által előidézett más kezdeményezések példák erre a hetvenes évek elejétől kezdve.

A lehetséges elvárásoknak eleget téve kifejezem a véleményemet az Antropológiai Társaságról és az antropológiai mozgalmról. Ezek képviselőinek jó szándékát nem vonom kétségbe, de megengedek magamnak egy kritikus megjegyzést arról, hogy a hivatalos antropológiában hiányzik a modern spiritualitás alapelveinek és a közösségépítés elveinek tudatosítása. Tudni kell arról, hogy Rudolf Steiner 1925-ös halálát követően a modern spiritualitás impulzusa, amely már az ő életében is helytelenül mutatkozott meg az Antropológiai Társaságban, egyre gyengébbé és gyengébbé vált, és 1935-ben az antropológusok közössége szétesett: Rudolf Steiner tanítványainak egyik csoportja kizárta a társaságból a tanítványainak egy másik csoportját.

Ennek következményeként a hivatalos antropológiában egy halál folyamat kezdődött. A felélesztésre két kísérlet történt; az első 1956-ban, a második pedig 1989-től. Azt gondolom, hogy ez annak a szellemi megújulásnak az impulzusával kapcsolatos, melyet Rudolf Steiner 1923-ban a Karácsonyi Gyűlésen inaugurált, s mely impulzus harminchárom éves ritmusban jelentkezik. Ez az impulzus a külvilágban a szellem felébredésére való általános felhívásként jelent meg, és az 1956-os magyar felkelésben és az 1989-es közép-európai forradalomban fejeződött ki. Az Antropológiai Társaság felélesztésének első kísérletével elhárították az 1935-ös szakadást. A Társaságon belüli szellemi megújulás most is folytatódó második kísérlete akkor lehetne sikeres, ha a létező formák és szokások radikálisabb változásoknak lennének alávetve.

Az antropológiai mozgalmakon belül a tagok közül sokan a szellemi életnek azt a mintáját követik, mely a legjobb esetben is a múlt század kezdetén volt indokolt. Észrevehető egyfajta félelem a szellemi tapasztalat szférájától (a lelki élettől), és a szociális élet szinte minden antropológiai alapú kezdeményezésben bizonyos értelemben problematikus. Az antropológiai körökben fejlesztett szellemiség gyakran túl dogmatikussá válik, főként az ideák elvont világában él, a tapasztalati világgal való mély kapcsolat nélkül. A Társaság zweigjainak, a tagok csoportjainak a lelki átalakulás helyeinek kellene lenniük, de ezt általában nem érik el. Az antropológiai intézmények keveset érintkeznek más szellemi mozgalmakkal. Az antropológiai mozgalom sok országban régimódin működik, míg más mozgalmak demokratikusabbak. A hatvanas évek után

bekövetkező kulturális változások csak nemrég kezdtek hatást gyakorolni az antropológiai életre.

Ilyen okai vannak annak, hogy az antropológiai spiritualitás miért nem modern, és nem vonzó a fiatalok számára. Ettől függetlenül az antropológiának köszönhetően felbredt egyes személyiségek és innovatív csoportosulások nagyon fontos hozzájárulást tehetnének kultúránk megújításához.

A modern spiritualitásnak a kornak megfelelő formára van szüksége. Csak nyitott, szabad körökben tud élni, melyek ugyanakkor valódi szellemi közösségek. Ha ezek a szellemi ismeretek szabad keresését és valódi kommunikációs teret nyújtanak, ha olyan kezdeményezésekben vesznek részt, melyek valódi együttes munkára és morális intézményekre épülnek, akkor a szív kultúráját hozzák létre, akkor inspirálni tudják azon emberek szellemi lényét, akik a modern spiritualitásból kiindulva akarnak dolgozni.

Az antropológiai mozgalomban különösen 1989 után lehetett sok pozitív tendenciát észlelni: növekvő nyitottság a külvilág felé, nem-antropológusokkal való közös munka, a modern problémák megoldására való készség. Megjelenik egy gondoskodás a kommunikáció új kultúrájáról és a tapasztalatcseréről, az Antropológiai Társaság demokratikusabb struktúrájáról (munkacsoport a vezetőség helyett, mint pl. Németországban), vita van a Társaság alapszabályáról, továbbá olyan konferenciák (beleértve angol nyelven is), mely elérhetők azok számára is, akik nem tagok.

Ezek az Antropológiai Társaságra vonatkozó utalások sokak számára lényegtelennek tűnhetnek, de a Társaság sorsa az összes modern szellemi áramlatra is jellemző. Ezek az áramlatok a szociológia törvényeinek és olyan szellemi törvényeknek vannak alávetve, melyek a spirituális impulzusok alapját képezik. Ahogy egy ezoterikus iskola alapítója meghal, szakadás kezdődik a versengő követők közül képződött csoportosulások között. Az egyik csoportosulás kizárja a másikat, a mester szavaira pedig mint végső igazságra tekintenek. A szellemi vezető helyére végül egy adminisztrátort helyeznek.

Ugyanez történt az Antropológiai Társaságban is Rudolf Steiner halála után. Kijelentéseit a tévedhetetlenség aurája övezte, a modern spiritualitás lényege pedig értetlen maradt. Az élő inspirációk elhalnak, ha lejegyzetelik és kinyomtatják azokat, vagy abban az esetben, ha a tanulók dogmaként használják. Ismét életre kell kelteni ezeket az inspirációkat. Új élő szellemi nézetekkel csak szabad individualitások, emberi csoportok rendelkezhetnek, akik képesek nyitott feltételeket létrehozni a munkához; csak ők tudnak választ találni a gyakorlati kérdésekre. A modern spiritualitás feltételezi, hogy a szellemi tanító nézetei egy új helyzetben állandóan átalakulnak, és összhangba kerülnek az adott kornak megfelelő nézetekkel.

Rudolf Steiner idején a Társaság nyitott volt mindenki számára, aki érdeklődött a szellemtudomány iránt. A modern szellemi életnek ez a legfontosabb megkülönböztető jegye, de ugyanakkor problémák forrása is. A XX. századig az ezoterikus szervezetek csak a kiválasztottak számára voltak elérhetők, azok számára, akik pontosan betartották a belső fejlődés szabályait. A nyitott munka során kiderült, hogy a XX. század apokaliptikus helyzetében a spirituális közösségek tagjai közti személyes problémák játszották a legfontosabb szerepet.

Nekem úgy tűnik, a jövőben nagy szükség lenne alaposan elemezni az antropológiai mozgalom XX. századi sorsát és tapasztalatát. Ez a mozgalom drámai átalakulási folyamaton megy át. Nyugat-Európában az ismert antropológiai intézményeket az eltűnés veszélye vagy antropológiai identitásuk elvesztése fenyegeti. Sok zweigban alig észlelhető élet. Csak Rudolf Steiner kezdeti szándékainak átgondolása útján, csak akkor, ha készen állunk a dogmatikától mentes cselekvési mód megtanulására, a szellemileg tehetséges emberektől való tanulásra, akik a modern spiritualitásból kiindulva működnek az egész világon – csak ez vezethet egy új, nyitott antropológia létrejöttéhez. Ennek az antropológiának kapcsolatban kell állnia az új, az egész világon létrejövő civil mozgalommal.

Ezzel a könyvvel egy ilyen gondolkodási módhoz szeretnék hozzájárulni. A könyvet az antropológiai mozgalom történelmének és az egyes személyiségek kudarcának valódi megértésével írtam. Ez a kudarc mutatkozott meg a tanulási folyamat befejező fázisában, melynek a 2023-as évhez, vagyis a Karácsonyi

Gyűlés századik évfordulójához – 3x33,3 év –, azaz az Antropozófiai Társaság újjászületésének harmadik fokához: az antropozófia mind Társaságon belüli, mint azon kívüli teljes feltámadásához kellett volna vezetnie.

Az antropozófia újjászületésének háromfokú folyamatáról való képzet Rudolf Steiner arról szóló közléséhez vezethető vissza, hogy minden szellemi impulzus 33,3 éves ritmusban fejlődik – ez Krisztus életének történelmi hossza –, és minden századik évnek megújulást kell hoznia. Az antropozófiai impulzus – melyet Rudolf Steiner 1902-ben inaugurált, és 1923-ban az érés első fokára vezetett – megújulásának az új évszázad kezdetére kellett volna esnie. Az antropozófia lelki-szellemi útjának egy új víziójára van szükség.

A valódi modern spiritualitásnak véleményem szerint három alapelvet kell elfogadnia. Ha ezt megteszi, akkor a mindennapi élet a beavatás útjává válik, s ez az út a szív erőinek és új szellemi képességeknek a kifejlődéséhez vezet. Ez az út az ember valódi lényére vonatkozó új nézetekkel kezdődik, de közvetlenül a gyakorlatban is gyökerezhet:

- Minden ember egy belső Nappal születik. Néhány év elteltével ez a Nap eltűnik a felhők mögött, de az élet folyamán ismét áttör rajtuk. Ez a Nap: az Én, az ember ragyogó középpontja.
- Van egy út, melyen önmagunkkal és másokkal kommunikálva, az élettől tanulva, ez a belső Nap egyre inkább láthatóvá válik. De ez csak akkor érhető el, ha ennek a belső sötétségnek az egész területét megismerjük és átalakítjuk. Ebben Krisztus segít nekünk.
- Aki ezt a belső Napot láthatóvá tette, az minden területen dolgozhat ezzel a naperővel. A szellemi lényekkel való tudatos kommunikációnak köszönhetően jut szellemi ismeretekhez, és lehetőséget ad a szeretet és a szíverő gyógyító erőinek, hogy bármely cselekedetbe beáradjanak.

Ebben a könyvben szeretném felvázolni az utat ehhez a belső Naphoz, úgy felvázolni, ahogyan ez Rudolf Steiner rendkívüli nézetei segítségével, egy új szellemiség (azt is mondhatjuk, hogy a „modern spiritualitás”) szemszögéből vázolható. A modern kor központi problémája: megtalálni a kapcsolatot a szívünkben lévő naperőkkel.

A könyv első fejezete felvázolja a Rudolf Steiner által kidolgozott új emberképet, hogy érthetővé tegye a modern embernek a fejlődési útján való tapasztalatait. A második fejezet megismertet azzal az elsőprő tapasztalattal, mely a XX. század kezdetétől egyre inkább elterjed és a tudat új fokához vezethet. A harmadik fejezetben feltesszük a kérdést, hogyan lehet létrehozni egy új kultúrát a tudatos életnek és tevékenységnek köszönhetően. A három első fejezetben felvázolt három lépést követően, a negyedik fejezetben korunk szellemi kézjegyét vizsgáljuk meg. Egy apokaliptikus korban élünk, amikor úgy jó, mint gonosz erők is feltáruznak, amikor egy új szellemiség kifejlődése különös aktualitással rendelkezik. A lezárásban ennek az új szellemiségnek a tüneteit foglaljuk össze.